

PROSVETNI DELAVEC

GLASILO ZDRUŽENJ PROSVETNIH DELAVCEV SLOVENIJE

Štev. 4

Ljubljana, 20. februarja 1953.

Poština plačana v gotovini

Leto IV.

Kdaj bo slovenski šoli na Tržaškem zagotovljen svoboden razvoj

V članku »Tržaško slovensko šolstvo v boju za osnovne pravice«, ki smo ga objavili v 20. številki »Prosvetnega delavca« z dne 20. decembra p. l., smo v glavnem opisali le položaj našega šolstva na Tržaškem. V današnjem članku želimo pojasniti vzroke prikazanega stanja. Vendar želimo opozoriti bralce, zlasti one, ki se intenzivneje zanimajo za slovensko šolstvo v zamejstvu, še na članek »Slovenske šole za mejami FLRJ«, ki je bil objavljen v lanskem letniku »Sodobne pedagogike« (1—2 štev., stran 35, 3—4 štev., stran 124, 5—6 štev., stran 175). Naslednja izvajanja so namreč le dopolnilo k citiranemu članku.

Italijansko šovinistično časopisje se s sadizmom hijene naslaja nad številkami, ki kažejo občuten padec števila učencev slovenskih šol. Običajno servira to časopisje svojim bralcem razlago, da je v letih 1945 do 1947 mnogo italijanskih staršev pod pritiskom »titinov« vpisalo svoje otroke v slovenske šole; na drugi strani pa, da so tudi slovenski starši v zadnjem času spoznali, da ne more slovenska šola nuditi njihovim otrokom prave bodočnosti. Toda o tem pozneje. Največji padec števila slovenskih učencev namreč kljub vsemu nima političnih, temveč povsem objektivne vzroke, ki izhajajo iz demografskih prilik na Tržaškem ozemlju.

Iz statistične razpredelnice, objavljene v decembru v »Prosvetnem delavcu« je razvidno, da so v preteklih letih vstopali v 1. razrede šibki vojni letniki, izstopale pa so po dovršenem 5. razredu osnovne šole številnejše skupine učencev. Iz že objavljenih podatkov sestavimo zaradi boljšega pregleda in primerjave naslednjo razpredelnico:

Šolsko leto	Odšli, ker so dovršili osnovno šolo	Na novo vstopili	Primanjkljaj	Absolutno znižanje z ozirom na prejšnje leto
1948/49	560	513	— 47	— 388
1949/50	594	412	— 182	— 389
1950/51	957	407	— 550	— 504
1951/52	837	270	— 567	— 564
1952/53	648	483	— 165	— 179

Kalkulacije na osnovi zgornje razpredelnice seveda ne morejo biti absolutno točne, ker niso v objavljenih podatkih izločeni repetenti in ker je gotovo, da so na vpis v 1. razred negativno vplivali tudi subjektivni razlogi politične narave. Vendar pa je mogoče iz zgornjih podatkov ugotoviti, da je zadnja leta razlika med absolutnim znižanjem števila učencev slovenskih šol in med primanjkljajem, ki nastaja zaradi nizkega vstopa in visokega števila absolventov zelo majhna, kar nam dovoli sklepati, da je število učencev, ki so prebegli s slovenske na italijansko šolo v primeri s prejšnjimi leti relativno nizko. Po podatkih, ki so bili zbrani ob začetku letošnjega šolskega leta, je prestopilo na celem področju A na italijansko šolo 27 učencev, ki so lansko leto obiskovali slovensko osnovno šolo. Da je glavni vzrok padca števila učencev slovenskih osnovnih šol demografskega značaja, nam dokazujejo tudi naslednji podatki s posameznih šol v krajih, kjer ne obstaja italijanska šola in torej ni v teh krajih prebežnikov. Zaradi točnosti primerjave smo izpustili nekatere šole v povsem slovenskih vaseh, ker niso imele v obeh navedenih šolskih letih enakega okoliša.

Šola	V šolskem letu 1952/53	V šolskem letu 1946/47
Bazovica	83	52
Gropada	74	40
Trebče	82	51
Sempolaj	94	53
Zgonik	60	43
Salez	52	28
Dolina	138	63
Boljunec	83	32
Boršt	67	42
Ricmanje	62	28
Plavje	53	30
Skupaj	848	462

Število učencev na zgoraj navedenih šolah se je torej znižalo od šolskega leta 1946/47 do letošnjega za 45,52%. Popolnoma smo upravičeni smatrati ta odstotek znižanja za posledico objektivnih demografskih prilik na Tržaškem. V letu 1946/47 je bilo na vseh slovenskih osnovnih šolah na Tržaškem 4299 učencev, letos pa 2141. Absolutni padec znaša 50,2%, torej je za 4,68% večji kot je padec v čisto slovenskih vaseh. Če smo 45,52% padca pripisali demografskim razlogom, potem moramo računati, da je 4,68% znižanja pripisati predvsem političnim vplivom. Preden preidemo na obravnavo teh, naj se še ozremo po številu rojstev v zadnjih letih, ki nam dajejo ne baš razveseljivo prognozo za nadaljnji razvoj slovenske šole. Navajamo število rojstev v slovenskih občinah Tržaškega ozemlja.

Občina	1945	1946	1947	1948	1949	1950	1951
Dolina	26	50	58	51	49	31	19
Nabrežina	20	79	58	59	55	52	47
Zgonik	9	14	26	21	15	19	21
Repentabor	6	5	6	8	7	1	1
Skupaj	61	148	148	139	126	103	88

Pravo sliko nizke natalitete v slovenskih občinah na Tržaškem nam prikaže šele primerjava števila rojstev s številom prebivalstva. V naslednji razpredelnici navajam te podatke za leto 1951.

Občina	Število prebivalstva	Število rojstev	V ‰
Dolina	4902	19	3,8
Nabrežina	4776	47	9,8
Zgonik	1300	21	16,1
Repentabor	610	1	1,6

O vlogi, ki jo ima kominformizem v rušenju slovenske šole, je obširneje pisala »Sodobna pedagogika« (1952, stran 126—129). Za lažni »internacionalizem«, ki je tudi v preteklosti zavaljal slovenske delavce na vsem sloven-

skem obrobju v narodnostno mlačnost in odpadništvo in proti čemer je nastopil Ivan Cankar v svojem predavanju »Očiščenje in pomlajenje« leta 1918 v Trstu, so italijanski kominformisti skrivili svoje narodnostno nestrpnost, ki jih je prignala do odprtega nastopa proti slovenski šoli. Tako so nekdanjo slovensko šolo v Božičih, o kateri smo v decembrskem članku poročali, da je z letošnjim šolskim letom prenehala, nazivali »scuola titina« z očitnim namenom, da se odvrne vse kominformistično usmerjene starše od vpisa otrok v to šolo. Pripomniti moramo še, da ni niti eden od učiteljev, ki so službovali na tej šoli po svoji politični orientaciji pripadal »titovcem«, kar so kominformisti seveda prav dobro vedeli. V tem se kaže v jarki luči zlonamernost kominformistov, ki so danes v sovrastvu do slovenstva na isti liniji s katero koli drugo italijansko iredentistično skupino. Tako so združeni v borbi proti slovenski šoli vsi iredentisti od kominforma do fašistov.

V soglasni gonji proti slovenski šoli je največji argument, ki tudi najbolj vpliva na slovenske starše pri odločanju o vpisu otrok v šolo, skrb za zaposlitev in vsakdanji kruh. V mnogih primerih izražajo starši bojazen, da bi izgubili službo, če bi vpisali svojega otroka v slovensko šolo. To se dogaja zlasti pri pripadnikih policije in gasilcev, pri državnih namestnicah (na železnici, pri pošti in drugod); pri nameščencih magistrata (občine) in ustanov, ki so od občine odvisne (tramvaj, vodovod, itd.). Vendar so med temi starši podlegli pritisku le manj odločni, medtem ko je še mnogo otrok staršev, ki spadajo v našete kategorije, v slovenskih šolah. Pogostejši so primeri, da opravičujejo slovenski starši vpis svojega otroka v italijansko šolo s skrbjo za otrokovo bodočnost. Italijansko šovinistično časopisje in seveda tudi ustna propaganda je ustvarila med našimi ljudmi mnenje, da se s slovensko šolo in sprječevalom ne pride nikamor. Kako strupena in brezobzirna je ta propaganda, naj pokaže iz poplave člankov le en sam stavek. »Giornale di Trieste« je 29. oktobra p. l. med drugim napisal: »Vzrok za neuspeh slovenske šole leži tudi v dejstvu, da ne dobe absolventi teh šol zaposlitve v Sloveniji.«

Ker je v Trstu težka brezposelnost, je povsem razumljivo, da ima taka propaganda svoj učinek. Zal se slovenski starši ne potrudijo, da bi malo globlje proučevali vzroke takega stanja, ki potiska v brezdelje in bedo tisoče Tržčanov ne glede na narodnost. V tej gospodarski krizi, ki je posledica mačehovske politike, ki jo Italija vodi do Trsta (Zavezniška vojaška uprava je že z dogovori v marcu 1948 prepustila rimski vladi vse gospodarsko življenje Trsta), je 19000 stalnih brezposelnih strasil, ki učinkuje na slovenske starše. Zgornja številka predstavlja le uradno registrirane brezposelne. V mladinskih vrstah pa je brezposelnost mnogo večja kot to prikazujejo številke Urada za delo. To je mogoče ugotoviti na zelo preprost način: uradna statistika od 31. avgusta 1952 beleži 5900 zaposlenih in 2038 brezposelnih mladincev. V letih 1949 do 1951 je bilo mladini, ki je dovršila šolsko obveznost oziroma šolsko izobrazbo na novo izdanih 8056 delavskih knjižic. Ker se število zaposlene mladine v zadnjih letih ni dvignilo, temveč je ostalo približno vedno na isti višini, je povsem jasno dvojje:

1. da je uradna številka brezposelne mladine 2038 mnogo prenizka in da bi bilo treba ugotoviti, koliko mladincev od onih 8056, ki so v zadnjih letih dvignili delavsko knjižico, je dejansko zaposlenih;

2. da je število brezposelne mladine tako visoko, da je povsem običito, da je med njo večina takih, ki so dovršili italijanske šole in da je torej brezposelnost v Tržaškem gospodarstvu pojav, ki ga ne odpravi niti izpričevalo italijanske šole.

Razumljivo je, da državne in občinske ustanove odklanjajo sprejemanje slovenske mladine v službo, to pa brez ozira na slovensko ali italijansko šolsko izobrazbo, vendar je učinek parole, da »s slovenskim sprječevalom ne pride nikamor« v velikem nesorazmerju z resničnim stanjem. Prva podrobna preiskovanja so namreč dovedla ob upoštevanju zgoraj navedenih števil o brezposelnosti do prav presenetljivih ugotovitev.

Proučeno je bilo vprašanje zaposlitve mladine, ki je obiskovala po vojni slovensko šolo v dveh slovenskih vaseh. V obeh primerih je bilo ugotovljeno, da je skoraj vsa mladina zaposlena. Navajamo podrobneje primer Ricmanj. Tu je dovršila po obnovitvi 1945 slovensko šolo 72 mladincev. Od teh je 56 zaposlenih, 11 deklet opravlja gospodinjstva dela v domači hiši, trije še študirajo na srednjih šolah in le dva sta resnično brezposelna. Primer Ricmanj nam sicer ne zadostuje, da bi iz njega izpeljali nek meritoran zaključek; vendar nas navaja na domnevo, ki jo bodo nadaljnja raziskovanja gotovo potrdila, da je v starem poslovnem Trstu šovinizem vodstev političnih strank in časopisja manj upoštevan kot renome, ki ga slovenski okolici uživajo kot poštene in vestni delavci.

Da ima strah pred gospodarsko diskriminacijo slovenskega človeka tako velik učinek, je poleg dejanske brezposelnosti v večji meri kriv splošni položaj Slovencev na Tržaškem, kjer je po zaslugi Zavezniške vojaške uprave in celo pod njeno zaščito in potuho italijanski imperialistični šovinizem na pohodu, kar so pokazali tudi nedavni dogodki v občini Devin-Nabrežina, kjer sta conski predsednik Palutan in za njim vojaški guverner general Winton odredila, da se odstranijo napisne table s starimi slovenskimi imeni slovenskih obmoških vasi.

Iz tega sledi, da bo slovenski šoli na Tržaškem zagotovljen svobodni razvoj šele tedaj, ko bo popolnoma odpravljena diskriminacija Slovencev v vseh ozirih: v gospodarskem, političnem, kulturnem in upravnem.

OB USTANOVITVI »PREŠERNOVE DRUŽBE«

Na slovenski kulturni praznik, ob stoletnici obletnici Prešernove smrti, se je v Ljubljani ustanovila knjižna družba z imenom našega največjega pesnika.

Ideja o ustanovitvi slovenske založbe je že nad sto let stara. S takimi načrti sta se bavila tudi France Prešeren in njegov prijatelj Andrej Smole, bogati ljubljanski meščan, ki sta nameravala izdajati domača dela za izobražence, dijake in meščane. Mislila sta tudi na politični časopis z literarno prilogo. Imela sta torej namen, dati slovensko knjigo v roke najbolj progresivnim družbenim elementom, s knjigami in tiskom preobrazovati slovenske množice v enoten in strnjen narod s svojim jezikom in svobodno kulturo, dvigati te množice na višjo stopnjo v kulturnem, političnem in gospodarskem življenju. Prešeren in njegovi pristaši so imeli torej namen širiti med Slovenci svobodno, humanistično kulturo, ki se je opirala na napredne smeri v tedanji Evropi.

Po neuspeli revoluciji 1848. leta so zamislili o slovenski založbi konservativne politične sile preoblikovale v zamisel o knjižni družbi. Ustanovili so Mohorjevo družbo, ki že sto let izdaja slovenske knjige v

množičnih nakladah in ki je opravila veliko delo v boju za narodno prebujenje in očiščenje narodnostnih mej, a je usmerjala slovensko ljudstvo v konservativno, včasih tudi v reakcionarno politiko.

Zgodovina slovenske knjige dohaja, da so znale različne knjižne družbe, zadruge itd. z vztrajno propagando in odlično organizacijo razširiti slovenske knjige najgloblje med vse plasti našega naroda. Te knjige so se tiskale v desetisočih izvodih in so zaradi svoje množičnosti odlično učinkovale na usmerjanje slovenskega ljudstva. Ta način širjenja naših knjig je bil pri našem narodu nujen in potreben, saj je omogočil takšno ceno, ki jo je zmogel skoraj vsakdo. Ustvarile so knjižne družbe tisto bogato tradicijo, ki je za nas značilna in ki je tudi danes ne moremo prezirati. Zlasti še v času, ko se je produkcija knjig občutno podražila. Vendar pa ta tradicija, ki smo nanjo sicer ponosni, ni bila vseskozi taka, da bi jo priznavali brez pridržka: mnogokrat so tu odločali politični račun in ne iskrena želja izobraziti slovensko ljudstvo in ga usmerjati v neodvisno, svobodno, kulturno prihodnost. Ako je po besedah Borisa Zihlerla smoter sodobne slo-

PROGRAM RADIJSKIH ŠOLSKIH UR

od 2. februarja do 31. marca

- Nižja stopnja:
- II. »Otroci z bivolom«, zgodba s Ki-tajske od P. S. Buckove;
  - II. »Kako lovijo slone«, zgradba pasti in pogon slonov;
  - II. »Zgodba za zgodbo«, vmes vesela glasba — za pustno razpoloženje;
  - II. »Ura s kukavico«, kako je urar Ketterer iz Črnege lesa napravil tako uro;
  - III. »Požeruhi«, pogovor o sadnih škodljivcih;
  - III. »Ne bojmo se bolnišnice«, slika iz bolnišnice;
  - III. »Crni bratje«, radijska priredba Bevkove povesti;
  - III. »Čez noč, čez noč...«, pomlad in njeni znanci;
  - III. »Levinja«, življenjska pot udeležencev levijske mladice;
- Višja stopnja:
- II. »Koledar za februar«;
  - »S pionirji v TAMI«, reportaža iz Tamarine;
  - III. »Smuk! Smuk!«, razgovor o smučanju;
  - III. »Naši pustni običaji«, narodopisna oddaja;
  - III. »Nekaj veselih v besedi in glasbi«;
  - III. »Crna Amerika«, Crnci v Novem svetu, njihovo življenje in kultura;
  - III. »Koledar za marec«;
  - III. »Kako je razsajala kuga«, zgodovinska slika;
  - III. »Roald Amundsen« veliki polarni raziskovalec;
  - III. »Postojnska jama«, kako se je odkril in njene lepote;
  - III. »Boj za Mount Everest«, vzponi raznih ekspedicij;
  - III. »Koledar za marec«;
  - III. »Makedonija«, zgodovinska, zemljepisna, gospodarska in folklorna reportaža.

venske knjige »oblikovati lik slovenskega socialističnega človeka, omikanega, prosvetljenega, naprednega«, moremo ta smoter najučinkoviteje dosegati z množičnimi izdajami slovenskih knjig. Priznati si moramo, da kljub izrednemu napredku slovenskega naroda v zadnjem stoletju na mnogih področjih in tudi na področju izobrazbe ter širjenja znanja ne moremo biti popolnoma zadovoljni, da nas še vsepovsod čakajo težke naloge: znanje moramo razširiti in poglobljati, izsledke znanosti popularizirati med vsemi sloji, prav tako med delavci in kmeti kakor tudi med izobraženstvom. Ako hočemo utrjevati socialistično zavest našega ljudstva, se moramo zavedati, da brez znanja, izobrazbe in kulture ni socializma. Socializem pomeni tudi najvišjo stopnjo znanja, likvidacijo praznovanja, zaostalosti in mysticizma, obvladovanje družbe in narave.

Nova knjižna družba zavestno navezuje na Prešernovo dobo, ki je porajala revolucionarne misli tudi v kulturi. Takrat se je prvič manifestirala ideja takega izobraževanja in napredka slovenskega ljudstva, ki naj služi njemu samemu v njegovem bodočem razvoju, medtem ko je n. pr. izobraževanje v prosvetljenjski dobi utrjevalo absolutizem in moč države. Sedanja doba našega kulturno-političnega razvoja je zopet revolucionarna in povzema Prešernovo revolucionarno misel v spremenjenih okoliščinah. Zato ima Prešernova družba namen: »razvijanje najnaprednejše misli naše dobe, boj s preteklostjo v zavesti naših ljudi, boj za novega človeka. Če rečemo konkretno, preneseno v naš čas, je njen namen razvijati socialistično zavest« (Boris Zihlerl v govoru na ustanovnem obnem zboru).

Kakor so bili v Prešernovih časih in pozneje izobraženci posredovalci znanja in izobrazbe, popularizatorji izsledkov znanosti, je še danes naloga izobražencev in torej tudi prosvetnih delavcev, da krepko posežemo v delovanje knjižne družbe s takimi nameni. Kakor nam je Prešeren vdihnil misel o Zedinjeni Sloveniji, ki se uresničuje šele v naši dobi, in napovedal humanistične odnose med narodi, za katere se danes borimo jugoslovanski narodi v prvi črti, nam je pokazal tudi smisel znanja in mesto izobraženca med svojim ljudstvom. Toda takrat je Prešeren mogel reči komaj tele besede: Tajati led naš šole začne se, pomlad je drugod že...

Prešernova družba bo uresničila svoj program z vztrajnim in požrtvovalnim delom — tu so nam lahko za zgled organizatorji prejšnjih književnih družb, njihova delavnost in izkušnje —, ki ga bomo opravili iz globokega zgodovinskega razumevanja, da ga je treba opraviti, in zaradi zavesti dolžnosti, ki jih ima izobraženec v družbenem in narodnem življenju.

(Prešernova družba bo izdala vsako leto pet knjig: poleg koledarja eno poljudno-znanstveno ali kulturno-politično vsebine, dve leposlovni in eno mladinsko. V prvi vrsti bo pospeševala izvirno slovensko literaturo, izdajala pa bo tudi mesečnik Obzorje in izredne publikacije.) R.

O POVEZAVI MED GRADBENO OPERATIVO IN GRADBENIMI ŠOLAMI

V dneh 14. in 15. januarja 1952 je bila na bivšem Svetu za gradbeno in komunalne zadeve LRS konferenca gradbene operative, ki je kritično presodila svoje delo, ugotovila pomanjkljivosti in podala tudi napotke, kako odpraviti te pomanjkljivosti.

Nas šolnike zanimajo predvsem ugotovitve, ki obravnavajo kvaliteto absolventov Gradbenega tehnikuma LRS v Ljubljani, ki jih posnemamo iz članka ing. Cimolinija R. v Gradbenem vestniku št. 11—12, letnik 1952.

Pod poglavjem »Tehnični kadri« navaja pisec: »Srednji tehnični kader zadošča bolj številčno, kot pa po znanju in odnosu do dela. Starejši strokovnjaki bi morali nuditi več pomoči mlajšim kadrom. Organizacija podjetja in del zahteva, da imajo v svojem sestavu srednji tehnični kader. Naloga je torej, doseči tudi kvaliteto tega kadra. Primanjkuje tudi sposobnih delovodij, ki bi imeli dovolj teoretičnega in praktičnega znanja v gradbeništvu, ki bi imeli tudi čut in dejansko skrb za organizacijo del, za kvaliteto del in podobno.«

Med zaključki navaja pisec članka še tole: »Da bi dosegli boljše srednje tehnične kadre, naj operativna opozarja vodstvo Gradbenega tehnikuma na ugotovljene pomanjkljivosti. Bolje bo treba tudi skrbeti za povečanje števila in šolanja delovodij.«

Te ugotovitve, ki so v bistvu pravilne, hočem pojasniti, da bo slika popolna in da ugotovimo tudi objektivne vzroke pomanjkljivosti srednjih gradbenih kadrov. Tudi je potrebno nakazati pot, kako bomo v prihodnje izboljšali te kadre. Brez tega pojasnila bi si strokovna in tudi ostala javnost namreč lahko ustvarila enostransko in napačno sodbo o našem gradbenem strokovnem šolstvu; zato mislim, da je prav, da jo seznanimo v poglavitnih oblikih tudi s problematiko in razvojem tega šolstva po letu 1945, in ne zamočimo različnih objektivnih okoliščin, ki so močno in kvarno vplivale na razvoj in seveda tudi na kvaliteto povojnih absolventov tehničnih srednjih šol. Doslej so se slišale iz operative samo splošne in neutemeljene opazke posameznikov o pomanjkljivem praktičnem znanju mladih tehnikov. Slišimo pa tudi ugodne sodbe operativcev, ki nam izjavljajo, da so naši absolventi zelo disciplinirani in delavljivi, pač pa je tudi res, da jih operativna ne zaposluje tako, da bi prešli skozi vse faze dela, torej sistematično; je to že sedaj v škodo tem absolventom, kasneje pa bo trpela zavoljo tega tudi operativna. Uvodoma omenjena konferenca je šele podala predmetno kritiko in vsaj nekolikantno ugotovila, da starejši strokovnjaki — izkušeni praktiki — pomanjkljivo vzgajajo mlajše kadre v operativi. Tej ugotovitvi se pridružujemo, kajti le redki so med starejšimi strokovnjaki, ki se zavzemajo za mlade tehnike in jih načrtno uvajajo v bistvo in način praktičnega dela. Vsi le preradi pozabljajo, kako se jim je godilo v operativi, ko so zapustili šolske klopi. Vsakega mladega inženirja in tehnika bi morali starejši strokovnjaki sistematično uvajati v praktično delo v dobi, ki je po uredbi predpisana za mladega pripravnika do strokovnega izpita. Da ne delajo tako, so ugotovile tudi izpitne komisije pri strokovnih izpitih; ponovno so ugotovile, da mlade tehnike v pripravniški dobi samo enostransko zaposlujejo, in jim ne omogočijo, da bi spoznali vse faze gradbeno-operativnega dela. Voditelji gradbene operative bi morali pokazati več razumevanja za sistematično vzgojo mladega naraščaja, morali bi ga učiti, mu prikazovati in pojasnjevati način dela na gradbiščih, ker je v šoli pač poudarek na teoretični izobrazbi.

Srednji in nižji tehnični kadri so se v stari Jugoslaviji izobraževali na Tehniški srednji šoli (TSS) v Ljubljani po učnem načrtu, ki je zajemal teoretično snov visokih in nizkih

gradenj brez kake specializacije za eno ali drugo panogo gradbeništvu. Nekaj več poudarka je bilo na visokih gradnjah, kar je bilo za takratne razmere tudi primerno. Domača gradbena podjetniška delavnost je bila po prvi svetovni vojni pri nas šele v razvoju in se je v poglavitnem usmerila v visoke gradnje. Podjetji, ki so gradila predvsem nizke gradnje, je bilo malo, a še ta so bila v rokah bančnega kapitala, ki je svoje strokovnjake — Nemce — klical iz dežel bivše Avstro-Ogrske monarhije (n. pr. Stavbna družba, Tönnies). Vendarle so absolventi arhitektonsko-gradbenega oddelka na TSS obvladali obe smeri gradbene stroke toliko, da so se kmalu pričeli uveljavljati in da je uvoz tujcev za zaposlitev v gradbeni stroki prenehal. Uveljavljal se je torej srednji tehnični kader, razen njega pa se je pričel uveljavljati tudi naš mladi inženirski naraščaj, ki je izšel iz domače tehnične fakultete. V drugem desetletju po prvi svetovni vojni so zasedli vsa strokovna mesta v našem gradbeništvu in v tehnično-upravni službi domači strokovnjaki. To stanje se je zaključilo s pričetkom okupacije v 1. 1941—1942.

Obnova porušene dežele in sledovi okupatorjevega pustošenja še niso bili docela zabrisani, ko so bile 1. 1947 postavljene vsem strokovnim šolam konkretne naloge v zvezi s petletnim gospodarskim načrtom. V zvezi s temi nujnimi nalogami so morale strokovne šole preiti od štiri-letnega na triletno šolanje; to je bilo izvedljivo in izvršeno s uvedbo specializacije pri pouku strokovnih predmetov (visoke gradnje, prometne gradnje, vodne gradnje, konstruktivna smer). Za tak pouk so bili izdelani in uvedeni novi učni načrti, a dijaki višjih letnikov so se morali takoj preusmeriti v razne specialne smeri strokovnega študija. Res je, da se je z uvedbo specializacije strokovnega študija teoretična snov skržila in da je bilo mogoče v treh letih dijake natrpati z ožjim tehničnim znanjem. Res pa je tudi, da so bili ti dijaki oškodovani pri sistematičnem šolanju za eno do dve leti, da so zapustili šolo premladi, nezreli, skratka — bili so taki, kakor jih je ocenila konferenca gradbene operative. Temu dejstvu se je pridružilo še drugo zlo, da so nekateri teh absolventov, ki so imeli dobro politično oceno, postavili zaradi takratnega velikega pomanjkanja strokovnih kadrov takoj na vodilna mesta (za šefe gradbišč itd.). Ni čudno, če so taki absolventi odpovedali, napravili več škod kot koristili in da so svoje predpostavljene razočarali. Bile so tudi izjeme med njimi, a nekaj lastovk se ne prinese pomladi. Slabe izkušnje operativcev s temi absolventi so povzročile enostransko kritiko. Poglejmo, kako je potekalo to množično šolanje v dobi petletke.

Planski vpis v prve letnike arhitektonsko-gradbenega oddelka na TSS, pozneje Gradbenega tehnikuma, je predpisoval naslednje število: šolsko leto 1947/48 220 dijakov, 1948/49 450 dijakov, 1949/50 220 dijakov, 1950/51 220 dijakov.

Planski vpis v šol. letu 1947/48 je zahteval od vseh strokovnih šol, da izpolnijo težavne naloge. Ni bilo učilnic, internatskih prostorov, učiteljev, učbenikov, raznih učil in risarskih pripomočkov. Vse to je bilo treba pripraviti in je bilo tudi pripravljeno z izrednimi napor. Da smo dosegli plansko število dijakov za vsakoletni vpis v prve letnike, smo morali izvesti močno propagando po časopisu in po raznih gimnazijah v Sloveniji. Sprejeli smo v šolo vse, dobre in slabe dijake, celo brez predpisane šolske predizobrazbe. V drugem letu petletke so prihajali na srednje strokovne šole že dijaki s samo tremi gimnazijskimi razredi. Zaradi velikanskega predvidevanega števila dijakov v nadaljnjih letih petletke in v skrbi, da se vzgoji gradbenih kadrov več podarka, je nastala potreba po ustanovitvi Gradbenega tehnikuma LRS. Novo ustanovljeni zavod je prevzel

od TSS vse dijake gradbenega in geometrijskega oddelka; iz stalaže učnega kadra na TSS pa 13 inženirjev-predavateljev in enega profesorja za splošno-izobraževalne predmete. Ves ostali še potrebni učni kader smo dobili iz gradbene operative in raznih ustanov. Takratno Ministrstvo prosvete nam ni moglo prida pomagati, ker je po vseh učnih zavodih občutno manjkalo sposobnih učnih moči. Učni kader je bil torej znesen z vseh vetrov, neenoten, brez pedagoške in metodične priprave in ideološke šibak. Napake so se nujno pojavljale pri pouku. Prvi, zelo številni letniki (12 prvih letnikov) so nujno terjali, da se poenoti pouk v razredih, kjer so poučevali iste predmete po štirje ali celo pet profesorjev. Neogibno potrebna je postala koordinacija vsega pedagoškega in metodičnega dela v vseh letnikih, da bi dosegli zadovoljive učne uspehe. Zato smo uvedli obvezno po upravni poti »predmetne komisije«. Te komisije so postale zelo pomembne za množično vzgojo in so usmerjale vse vzgojno delo na posameznih strokovnih šolah. Predavateljski kader je z leti postal enovitejši, pedagoško in metodično zrelejši. Iskali smo povezavo z gradbeno operativno. Izvedli smo razne ekskurzije na gradbišča ključnih objektov v naši republiki. Na naši šoli smo priredili obvezne tečaj za vse inženirje iz sodobnega gradbenega poslovanja, izdelave proračunov, obračunov, analize cen in normiranja. V zvezi s tem ukrepom pa je — to je treba ugotoviti — povezava z operativno še nezadostna. Naši inženirji-predavatelji pogosto ne vedo, kaj vse se trenutno dogaja v operativi, ker v njej ne delajo. Nekdaj so morali strokovni predavatelji hkrati opravljati civilno prakso; ta jim je omogočala, da so poznali vse pridobitve operative. Danes žal nujno zaostajajo v strokovnem znanju za operativno. Boleča točka so še vedno honorarni predavatelji. V kolikor so honorarji iz operative, je dobro, ker vedo za vse, kar se dogaja na terenu. Slabo je le, ker premalo sodelujejo v vzgojno-pedagoškem delu na šoli, ker jim za to primanjkuje časa. Prepogosto se dogaja, da niti rednih učnih ur ne opravijo, kaj šele, da bi sodelovali v predmetnih komisijah in pri drobnem vzgojnem delu na šoli.

Niso bile težave samo pri vzgojnem delu. Šola si je morala tudi sama zgraditi učilnice in lastno internatsko naselje. Dijaki so sicer bili deležni praktičnega pouka, vendarle le preveč na škodo teoretičnega. Po resoluciji III. plenuma CK-KPJ, ki je terjal kvalitetne kadre, smo v šolskem letu 1951/1952 zopet odpravili komaj uvedeno, a preširoko zajeto specializacijo, in združili prejšnje oddelke za promet, vode in konstrukcije v odsek za nizke gradnje. Tako smo število oddelkov skržili na oddelke: za visoke gradnje, odsek nizke gradnje in na geometrijski in industrijski odsek. Zopet smo morali predelati vse učne načrte in jih tako prikriti, da se uče dijaki oddelkov visokih in nizkih gradenj enciklopedično tudi strokovnih predmetov sorodnih oddelkov. Postopoma skušamo torej vzgojiti tehnike s splošno tehnično izobrazbo, da bodo uporabni tako na visokih, kakor tudi na nizkih gradnjah. Ti ukrepi so povečali število tedenskih učnih ur, ki znaša danes 42 ur, in seveda preveč obremenili dijake. Vzgoja socialističnega tehnika ne terja samo delo v šoli, temveč tudi izven šole; v LMS, v športu, kulturno-prosvetnih krožkih, ljudski tehniki itd. Tako delo vpliva na uspeh dijakov tako, da dosežejo tudi odlični in prav dobri dijaki iz gimnazije na naši šoli povprečno samo dobre uspehe. Na višjih gimnazijah znaša tedenska obremenitev dijaka po šolskem urniku samo 34 ur. Mar ostane našemu dijaku še kaj časa za razvedrilo? Gledališče, kino itd.? Prav nič! Kolikor si ga vzame, trpi njegovo redno šolsko delo. Tudi počitnice našega dijaka so v primerjavi z onimi na gimna-

ziji polovico krajše, ker mora po vsakem absolviranem letniku opraviti obvezno štiritedensko počitniško prakso. Razen tega smo poostriili ocenjevanje šolskega dela dijakov. Ako smo hoteli izboljšati kvaliteto, smo morali izločiti vse slabe dijake, med njimi mnogo takih, ki smo jih sprejeli na šolo samo zato, da smo dosegli planski vpis. V šol. letu 1951/52 smo izločili in prešolali 150 dijakov, v šol. letu 1952/53 pa 90 dijakov, ker niso dosegli zadovoljivih učnih uspehov.

Uvodoma je že bilo omenjeno, da gradbena operativna očita šoli, da ta ne daje perfektnih praktikov. Nikjer na svetu tega ni in tudi nikoli ne bo; na vsaki strokovni šoli je pač glavni poudarek na pridobivanju teoretičnega znanja. Sicer določa učni načrt vzporedno s teoretičnim poukom tudi praktično delo. To praktično delo pa visi za zdaj še v zraku. V letih, ko smo gradili šolske prostore in internatsko naselje, so se dijaki vzporedno s teoretičnim poukom uvažali tudi v praktično delo, vendarle v poglavitnem kot delovna sila. Tempo dela je bil tak, da ni bilo časa in tudi ne inštruktorjev, ki bi se natančno zanimali za praktične uspehe. Razen tega so bili dijaki, ki so prišli s tremi gimnazijskimi razredi na strokovno šolo in jo končali s 16 ali 17 leti starosti, premladi. Velikemu številu teh dijakov je manjkala smisel za resno in redno učenje. Danes je praktično delo omejeno samo na enomesečno obvezno počitniško prakso.

Mi smo bili izdelali nadroben učni načrt za praktično delo naših dijakov ob počitnicah. Ta načrt upoštevava za vsak letnik zaposlitev in delo na gradbiščih v obsegu, ki bo ustrezal med šolskim letom predelani teoretični snovi (pod vodstvom naših profesorjev). Prav tako je bil predložen predlog za ustanovitev šolskega remontnega podjetja, v katerem bi naši dijaki med šolskim letom izmenoma po 14 dni praktično delali. Podjetje bi vzdrževalo samo stalen vodstveni kader in primerno število inštruktorjev. Za tako šolsko podjetje je bil izdelan proračun, ki v pogledu stroškov ni izvedljiv. Prvi in tudi drugi predlog sta ostala samo na papirju. Tako je ostalo vse pri starem. Da operativna ne razume potreb šole, je ugotovila tudi omenjena konferenca operative, ko pravi, da bi morali starejši kadri posvečati več pozornosti mladim tehnikom itd. Da, se celo obisk gradbišč pod vodstvom profesorjev je nadležno — vzemimo kar v Ljubljani. Kje naj si tudi trogi tehnik-student pridobi med šolanjem praktično znanje? Operativna ima trenutno zadosti osebja, a ne vidi prihodnjih potreb. Pozabljajo, da bodo pričeli starejši kadri odhajati v zasluženi pokoj, za uspešno praktično izobrazbo naraščaja pa noče ničesar žrtvovati. Ta pojav je značilen za gradbeno operativno prav tako, kakor za naše obrtnike, ki se bodo lepega dne znašli brez dobrega šolanega naraščaja. V š. l. 1952/53 se je prvič zgodilo, da nimamo na šoli nobenega letnika gradbeno-delovodske šole. Vsem gradbenim podjetjem v Sloveniji smo poslali prospekte in vabila za vpis gradbenih delovodij v prvi letnik mojstrske šole. Odzvalo se je skupno samo 8 kandidatov — seveda, za to nizko število dijakov nismo odprli razreda. Naše največje industrijsko gradbeno podjetje je pisмено, odgovorilo, da nima nobenega kandidata za to šolo, čeprav je konferenca gradbene operative ugotovila potrebo po teoretično šolanih gradbenih delovodijih.

V podkrepitev gornjih izjavajam še nekaj primerov, kako so naši dijaki opravljali počitniško prakso v š. l. 1951/52 v podjetjih državnega, zadružnega in privatnega sektorja. Iz pregledov dnevnikov, ki so jih dijaki obvezno vodili med prakso, vidim, da so se marsičesa naučili, kar jim bo v prid, žal pa ni bilo to delo nikjer sistematično vodeno in nadzorovano. Dijaki so bili zaposleni v pisarnah pri različnih administrativnem delu, pri obračunih gradbenih storitev, kar je našim dija-

kom višjih letnikov tudi potrebno. Dijaki nižjih letnikov pa bi se morali nujno seznanjati z vsemi fazami dela na gradbiščih pod vodstvom zidarjev — inštruktorjev. Nekatera večja podjetja so pokazala popolno nerazumevanje za naše praktikante. Vso dobro enomesečno prakso so jih zaposlovala samo kot delovno silo pri izkopih, donajanju malte, pri nakladanju, pri prevozi, čiščenju prostorov itd. To zlo se da popraviti samo tako, da gradbena operativna tesneje sodeluje s šolo in prispeva večje materialne žrtve.

Gradbena operativna — to je naša želja — naj omogoči sistematično izvedbo počitniške prakse naših dijakov po izdelanem načrtu, naj omogoči, da se ustanovi šolsko remontno podjetje s štabom zidarjev-inštruktorjev za prakt. delo dijakov med šolanjem. Vrh tega predlagamo, da se podaljša strokovni študij od današnjih štirih na pet let. Kaj lahko pričakujemo od podaljšanja pouka na pet let? Pričakujemo:

1. Razbremenitev dijakov od tedenskih 42 ur pouka na največ 35 ur.
2. Vsaj dve uri tedensko pouka telesne vzgoje — sedaj samo ena ura. To je razumljivo in nujno, če hočemo imeti zdrav in odporen tehnični kader v operativi in vojski.
3. Več časa za izvenšolsko udejstvovanje dijakov. Več časa za politično, ideološko in kulturno vzgojo.
4. Poglobitev strokovnega in praktičnega študija z uvedbo seminarskega dela in daljše nepretrgane dobe praktičnega dela na gradbiščih po četrtem letu šolanja.
5. Večjo poglobitev v splošni izobrazbi, ki naj ne bi bistveno zaostajala za gimnazijsko. Naš absolvent mora strokovno delati, razen tega pa mora vzgojno vplivati med delavci v sindikatih, delavskih svetih, v kulturno-prosvetnem in politično-ideološkem sektorju.
6. Morebitni prehod za izredne sposobne absolvente na univerzo bi bil mogoč brez diferencialne mature na gimnaziji.
7. Večjo zrelost, boljše razumevanje dela, razsodnost in kvaliteto absolventov za razne naloge v operativi.

Za zaključek še nekaj utemeljitev in napotkov za prehod na petletni študij na srednjih strokovnih šolah:

1. Srednja strokovna šola pomeni zaključen študij za izobrazbo srednjih strokovnjakov in praviloma ni odskočna deska za univerzo, kakor je to gimnazija. Absolvent srednje strokovne šole dobi takoj zaposlitev in dobro plačo, ki je abiturient gimnazije ne more doseči; pred seboj ima ta še dolgo študijsko dobo. Zato je prav, da naš absolvent eno leto dalj študira, ker ima naša družba pravico od njega zahtevati poleg strokovne sposobnosti tudi zadovoljivo splošno znanje, ki ga bo usposobil, da bo opravljal v operativi tudi nujne vzgojne naloge.
2. Izboljšanje kvalitete srednjih strokovnih kadrov je nujno tudi zaradi hitrega razvoja tehnike. Pri nepopolni današnji splošni izobrazbi bo naš tehnik težko sledil temu razvoju. (Znanje jezikov.)
3. Potrebna je preobrazba sedanjega učnega načrta, iz katerega je pri strokovnih predmetih izločiti vse nebistveno in zastarelo, v njem pa ohraniti samo tisto, kar pomeni osnovo za razumevanje stroke. Pri splošno izobraževalnih predmetih bo potrebno učni načrt tako urediti, da bo dano poročilo za vzgojo tehnika novega socialističnega tipa, tehnika s splošno razgledanostjo, ki bo zmogel zavestno pomagati pri oblikovanju našega gospodarstva in ne nehanen večanju življenjskih dobrin za vse delovno ljudstvo naše domovine.

Do teh spoznanj smo prišli šolniki po večletnih izkušnjah, poskusih s triletnim in štiriletnim šolanjem, kakor tudi po izkušnjah iz gradbene operative.

Ta članek je napisan z željo, da zbudi diskusijo med šolniki srednjih strokovnih šol, kakor tudi med strokovnjaki gradbene operative, ki naj tudi zavzamejo stališče glede predloga o podaljšanju učenja na srednjih strokovnih šolah od štirih na pet let.

Ing. Mušič Vlado

Nekaj misli k preobremenjenosti učnih načrtov

(Nadaljevanje in konec)

Učni načrti povečini niso nastajali — vsaj v prvih povojnih letih — kot plod večine pedagogov praktikov in teoretikov, kakor tudi ne s sodelovanjem gospodarstvenikov, politikov, kulturnikov, zdravnikov, telesnovzgojnih strokovnjakov. Učni načrti so nastajali v centru, porajali so se v dveh ali več razumnih glavah, v katerih pa ni bilo kompleksnega gledanja na tako važno družbeno vprašanje kot je sestava učnih načrtov. Razen takšnih očitnih napak pa je bila pri sestavi le-teh čestokrat zanemarljiva tudi domača napredna pedagoška tradicija. Vse preveliko veljavo so imeli slabo prenešeni sovjetski vzorci učnih načrtov, ki niso ustrezali našim slovenskim raz

S POSVETOVANJA PROFESORJEV

5. in 6. gimn. razr. glede pouka družbene in moralne vzgoje

V zadnji številki PD smo zabeležili, da je Združenje profesorjev in predmetnih učiteljev Slovenije pripravilo v januarju dvodnevne razgovore s tistimi tovariši, ki danes poučujejo novi predmet družbene in moralne vzgoje v petih in šestih razredih višjih gimnazij.

Danes bomo navedli s tega tečaja v povzetku nekatere misli, ki bodo verjetno zanimale vse šolske delavce.

Dr. Vlado Schmidt je govoril o načinu, kako bi bilo treba predmet poučevati v že omenjenih dveh razredih. Predvsem se moramo zavedati, da je v tej fazi pubertete uspeh odvisen prvenstveno od profesorjevega odnosa do dijaka in ne od učnega načrta. Profesor mora dijaka seznaniti s svojimi nazori, s svojimi izkušnjami. Pubertetnik se želi nasloniti na človeka, ki mu zaupa, zato mora za učiteljevo besedo čutiti tudi prepričanje. Seveda pa se bo naslonil prav na učitelja le v tem primeru, če bo le-ta videl v dijaku polnega človeka, za katerega se je vredno pozanimati tudi zasebno.

Od običajnih učnih metod bi pri tem predmetu morala obveljati skoraj izključno le metoda razgovora, ko profesor v vprašanju privede dijake do tega, da s lastnim miselnim delom odkrijejo neko pravilo, neko normo. Seveda pa jim morajo biti sama dejstva, iz katerih izhajajo, že znana.

Da bi dijakom predmet življenjsko približali, ga ne smemo izolirati od dogodkov, pa tudi ne od ostalih učnih predmetov. S tega vidika bi bilo prav, ako bi se pozanimali za podrobnosti učnih načrtov, ter ugotovili, katero konkretno snov bi bilo treba tudi etično osvetliti. Predmet seveda tudi ne sme biti izoliran od moralnih pojmovanj, ki jim je dijak izpostavljen izven šole, pojmovanj, ki jih dijak morda tudi sprejema kot svoja. V tem primeru je treba v dijakovi zavesti sprožiti borbo in pomagati novemu do zmag. Ves čas pa se moramo zavedati, da mladostnik ni oportunist, zato nanj oblast kot taka ne vpliva; vpliva lahko le avtoriteta, ki ga je prepričala. Zavedati se moramo seveda tudi pubertetnikove občutljivosti. Nadalje ne bi smeli predmeta izolirati od ravnjanja dijakov. Saj pri tem predmetu ne gre za izobrazbeni smoter, ampak za vzgojni. Dijaki morajo zato pri obravnavi zvedeti, kaj posamezna moralna načela od njih zahtevajo. V zvezi s tem bi bilo dragoceno, če bi mogel profesor razgibati tudi moralno čustvovanje (s pripovedjo, s pritegnitvijo kakšnega literarnega dela, z naslonitvijo na kakšen dogodek in podobno). Doseči bo moral pač, da se bo dijak zavedal, da so to zadeve, ki se ga osebno tičejo.

Ravnateljica ljubljanskega učiteljskega združenja, Marica Modic-Dekleva je govorila kot druga za uvod v diskusijo. Poudarila je, da se je z uvedbo predmeta družbene in moralne vzgoje bolj kot kdaj koli doslej manifestiralo zaupanje oblasti v prosvetnega delavca. Saj je res, da vzgajamo pri vseh šolskih predmetih, toda vzgojni učinek je tam le priložnost, dočim tu načrtno seznanjamo dijake s teoretičnimi posplošitvami, ki morejo voditi do tega, da se bodo dijaki razvijali v samostojne, kritične osebnosti, sposobne doživljanja najvišje oblike svobode. Pojavil se je ugovor, da bi bilo dovolj, ako bi ostali s predmetom v nižji gimnaziji, ker da poseben socialistične etike itak ni. Izdelane in za tak učbenik priključene je zares ne bomo našli, vendar sodi napak, kdor misli, da vlada v teh vprašanjih med teoretični progresivni misli zmeda. Etike ne smemo zamenjati za dnevno politično prakso. Treba se je tudi boriti proti tendenci nekaterih profesorjev, ki bi radi naslonili ves pouk morale zgolj na slučajne primere. Delo naj se razvija v okviru učnega načrta, konkretne primere pa je seveda treba k temu vsakokrat dodajati. Ker moramo vsi skupaj omogočiti izid učenika, naj bi si tovariši po-

tek svojega dela sproti zapisovali, saj s predmetom doslej še nismo imeli izkušenj. Zabeležiti bi bilo tudi vso literaturo, ki se je posamezniki poslužujejo.

Diskusija, ki je sledila uvodnim besedam tov. Schmidta in tov. Deklevove je pokazala, da težave, na katere so naleteli naši praktiki, nikakor niso majhne. (Ponekod so se celo pokazale težnje, da se pouk družbene in moralne vzgoje spreminja v pouk o lepem vedenju!) Težko je marsikje rešiti vprašanje, kdo naj predmet, ki predstavlja za vsakogar obilno časovno zaposlitev, poučuje. Izražena je bila misel, da bi ga naj prvenstveno prevzeli zgodovinarji, saj je morala razvojno določena. Zaupanje in ljubezen mladine si bomo pridobili le tedaj, če se bomo družili z njo tudi izven šole, kar pa je v naši časovni stiski zopet problem zase. Naša mladinska psihologija doslej tudi še ni odkrila in prikazala obraza naše sodobne mladine. Splošna pa je bila ugotovitev, da je dijaštvo predmet sprejelo z zanimanjem.

Naslednji dan je minister dr. Potrč zelo uspešno in intimno vodil razgovor o odnosu politike do etike, o odnosu vzgoje do pouka ter še o nekaterih specialnih vprašanjih. Material, ki so ga pred tem predelali, je bila njegova študija »O našem boju za socialistično etiko« (»Delo« št. 21, 1952). Dr. Potrč je živo prikazal, kako je stopila v zgodovinskem razvoju politika v antitezo do etike. Vse od Marxa pa do Lenina je bilo prav, da je etika služila politiki, to je razrednemu boju, saj brez politične borbe ni prehoda v social-

lizem. Toda že ko ljudstvo gradi socialistično ekonomiko, ko je politična oblast trdno v rokah ljudstva, se odnosi med politikom in etiko nujno spremenijo. Etika in morala se v spirali dvigata na višjo stopnjo, socialistična etika že podpira politiko. O socialistični etiki sicer ne bomo mogli govoriti vse dotlej, dokler je ne bo prineslo življenje, socialistična etika je že otrok politične revolucije. Mi danes socialistične etike v celoti še ne poznamo, vendar smo v toliko na boljšem, da nimamo več družbenih pregrad. Naša edina pregrada je naša gospodarska in kulturna zaostalost. Zato moramo povsod črpati znanje in ga napraviti uporabnega za naše prilike.

Ali se lahko tudi vzgoja poučuje? Če je kdaj kdo poučeval, je naša dolžnost, da poučujemo še desetkrat več. Naš državljani naj vpraša: »Zakaj moram to in to?« Kajti pri nas nečemo ne discipline biča ne disciplinane glade, ampak disciplino zavesti. Vedno bomo apelirali na razum. Sola res daje učitelju avtoriteto, toda on sam jo more okrepiti ali pa porušiti. Ne odrekamo se avtoriteti — toda avtoriteti argumentov. Titova avtoriteta je zdrava ne zato, ker je avtoriteta, ampak zato, ker sprejemamo njegove argumente. Sola mora vzgajati pri vseh predmetih, toda tudi sam predmet, ki govori o družbeni in moralni vzgoji, je potreben, saj razširja obzorja, ko pove, kako so o določenih stvareh mislili poprej, kako pa mislimo sedaj. Res je nevarnost, da se bo to ali oni učitelj zatekal k frazam, toda tudi od njega bomo imeli lahko določene koristi.

Dr. Potrč se je nato dalj časa mudil tudi pri temi o spolni vzgoji, ki naj bo vzgoja za družino, vzgoja po načelih moderne higiene.

PEDAGOŠKI TEČAJ

ZA UČITELJE PRAKTIČNEGA POUKA

Industrijske šole so najmlajša veja našega strokovnega šolstva, pa so se že dobro uveljavile. Trenutno vzgajajo kakih 5 do 6 tisoč mladih ljudi za proizvodnjo, za našo mlado industrijo. Vsak razgledan človek pa ve, kaj pomeni dobro izučen kader za razvijajočo se industrijo, posebno v dobi kapitalne graditve.

Tega se prav dobro zavedajo tudi odlični činitelji in so zato omogočili Združenju učiteljev in profesorjev strokovnih šol LRS z znatno subvencijo, da je organiziralo za učitelje, ki poučujejo v delavnicah, enotedenski pedagoški tečaj.

Da je bil ta tečaj res potreben, najbolje dokazuje izredno in proti pričakovanju obilna udeležba. Udeležilo se ga je okrog 150 učiteljev iz vse Slovenije. Sami učitelji namreč dobro vedo, da je pred njim postavljena dvoja naloga: mladino poučevati v stroki, poleg tega pa jo tudi vzgajati. Za prvo so dovolj usposobljeni, saj so bili večinoma izbrani iz proizvodnje najboljši. Manjka pa jim pedagoško-vzgojne prakse, in prav to vrzel je imel namen izpolniti naš tečaj.

Iz vrst najboljših predavateljev in strokovnjakov-pedagogo so bili predavatelji, ki so v zgoščenih poglavjih obdelali najpotrebnejša poglavja iz psihologije, pedagogike, psihologije dela itd.

Predavanja so bila v Internatu TSS v Ljubljani, prav tam pa so izvenljubljanski tečajniki tudi stanovali. Popoldne so bile ekskurzije v nekatera ljubljanska podjetja.

Za konec pa je RO Združenju učiteljev in prof. strokovnih šol sklical kratek informativni sestanek vseh udeležencev, čeprav po večini še niso včlanjeni v to združenje. Namen je bil pogovoriti se o skupnih problemih v strokovnem šolstvu, s posebnim ozirom na delavniški pouk. Sestanek je vodil predsednik republiškega odbora društva prof. Sbrizaj, povabljeni pa so bili tudi predstavniki Sveta za prosveto in kulturo: sekretar Bertoncelj, inšp. Benkovič, inšp. Mislje, ki so dajali tudi nekatera organizacijska pojasnila.

Udeleženci tečaja so potožili svoje težave in bridkosti, ki jih vsak dan tarejo, se pomenili o načinu dela itd.

Kot vemo, pripadajo sedaj in-

dustrijske šole po večini tzv. ustanovitelj, to je podjetjem, za katere vzgajajo kader. To je popolnoma v redu in prav. Na ta način se regulira samo po sebi to šolstvo — po potrebah industrije.

Toda na žalost niso vsa podjetja od svojih šol očetovsko dobrohotna, temveč hočejo tudi iz šol iztisniti gospodarsko korist. Z drugimi besedami: njihove šolske delavnice naj bi producirale nekatere serijske artikole, ki trenutno gredo dobro v denar, ne oziraje se na to, česa se pri tem učenec nauči in ne oziraje se na sam učni načrt.

Ne ravna pravilno vodstvo takega podjetja, ki mu gre za trenutni zaslužek na škodo znanja lastnih bodočih strokovnjakov in kvalificiranih delavcev, od katerih je odvisen uspeh ali neuspeh podjetja v prihodnosti. Slabo izučen delavec bo produciral manj in slabše, pa to ne samo tri ali štiri leta, temveč najmanj 30 let! Kaj je torej bolj »rentabilno«: pustiti, da se učenec nauči predpisane snovi po učnem načrtu, pa da bo kasneje res zanesljiv strokovnjak, ali pa sedaj, ko se še mudi v šoli, zaslužiti nekaj malega, kasneje pa zaradi slabe kvalitete njegovih proizvodov ves čas imeti z njim težave? Šercelj Alojz

SISTEM NAŠEGA ŠOLSTVA IN SESTAVA NOVIH UČNIH NAČRTOV

Podlago vsej nadaljnji izobrazbi daje osnovna šola. Da bi bila ta osnovna izobrazba čim ustrežnejša in popolnejša, ustanavljamo večoddelčne šole in spreminjamo učne načrte. Ravno izvajanje obveznega osemletnega šolanja je privedlo učitelje in profesorje do sklepa, da bodo sestavili nove učne načrte. S tem delom so poverjena nekatera učiteljska društva, ki sodelovanju pa povabljen vsa ostala in Združenje profesorjev in predmetnih učiteljev, saj gre za načrte osemletnega šolanja, torej tudi za sedanje nižje gimnazije.

Za tako delo se mi zde potrebne nekatere priprave.

1. Učitelji in profesorji obeh stopenj (osnovne in nižje srednje šole) se bodo morali najprej zediniti o enotnem sistemu splošnoizobraževalnega šolstva ali o tipiziranju nižje srednje šole, o čemer že dalj časa razpravljamo.

2. Treba bo vedeti, ali bodo nižje gimnazije v sklopu osemletnega šolanja še samostojne ali se bodo vključile v obvezne osemletke.

3. Ker odhajajo učenci po končanem osemletnem šolanju v višje gimnazije kot zadnjo stopnjo splošnoizobraževalnega šolstva in v razne srednje in nižje strokovne (vaješke, trgovske, industrijske, kmetijske) šole, bo treba natančno

je dobro sestavljen, ostalega pol dopolnjen, to tvorijo še: za učenje dovezeta učencev, politično, strokovno in moralno usposobljen pedagog, urejeni šolski prostori in sredstva za učenje ter vsemu navedenemu ustrezajoči materialni pogoji in za šolo zainteresirani starši in ostala javnost.

Za konec razmišljanja o učnih načrtih, naj navedem samo nekaj misli, ki so jih izrekli v zvezi s preobremenjenostjo učnih načrtov na skupnem sestanku, ki ga je organiziral Svet za prosveto in kulturo že leta 1950, dekani različnih fakultet.

Dekan filozofske fakultete je dejal, da ni važna količina znanja, temveč je važna kakovost znanja, za kar pa je potreben — poglobljen študij.

Dekan matematično-prirodoslovne fakultete je poudaril, da količina znanja v učnih načrtih več kot zadostuje, da ni treba prav nič novega uvajati, mnogokaj bi se dalo celo

DRUŠTVENO DELO

v Združenju profesorjev

in predmetnih učiteljev

LRS

IZ LJUBLJANE

Na okrožnico RO poroča ljubljansko društvo, da ima 459 članov. V napredovanju je zaostalo 31 članov, odpuščen pa sta bila dva.

Na zavodih sta med najbolj pečečimi zadevami prenatrpanost razredov in izredno številna obolenja profesorjev.

Na vseh zavodih se je močno pozivilo delo v krožkih in delo s starši.

IZ MARIBORA

Novi odbor je društveno delo organiziral v treh smereh: važna, naceina vprašanja se obravnavajo na sestankih vsega članstva, aktualna šolska in politična vprašanja obravnavajo skupine po šolah same, strokovno delo pa se razvija v okviru strokovnoznanstvenih društev. Skupna predavanja (doslej osem) so bila deloma v dvorani Ljudske univerze, deloma pa že v predavalnici Kluba prosvetnih delavcev. Društvo je tudi organiziralo na mariborskih gimnazijah hospitiranje članov profesorjskega društva iz slovenjgraškega okraja. Med člani obeh društev so bili vzpostavljeni osebni stiki in izmenjanih je bilo mnogo koristnih misli. Obe društvi bosta ta kontakt vzdrževali dalje in ga v prihodnje še poglobili.

Stike med člani in političnimi delavci je poživil zelo uspeh družabni večer.

Društvo je uspešno posredovalo v nekaterih primerih napačne prevedbe, v nekaterih stanovanjskih zadevah in v enem disciplinskem primeru.

IZ KRANJA

Profesorji in starši kakor tudi učenci ne prestanjo spraševati, kako bo letos z zaključnimi izpiti za četrtilni razred. Ali bo nižji tečajni izpit? Ali bo sprejemni izpit za peti razred? Ali izpit sploh odpade. Grupe zahtevajo ustrezna pojasnila. Svet vlade LRS za prosveto in kulturo pa vztrajno molči. Ne gre pri tem za radovednost, ampak za program, ki naj bi ga učitelji še pravočasno obdelali.

Pri prevedbah so po mnenju društva štirje tovariši oziroma tovarišice zaostali neupravičeno.

IZ KOČEVJA

Društvo sestoji iz šestih grup (Kočevje, Ribnica, Fara, Velike Lašče, Dobropolje, Sodražica). Povezava zaradi težkih terenških prilik ni taka, kot bi bilo želeli. Grupe pa imajo redne tedenske ali štirinajstredne sestanke. Skoraj vsi člani so se vključili v Ferialni savez.

IZ ČRNOMLJA

Članstvo je sklenilo, da bo z vsemi silami podprlo akcijo za Prešernovo knjižnico.

Želja članstva je, da bi se ponovno uvedli honorarji za razredništvo in da bi se v pravicah glede stanovanja in kurjave izenačilo z učiteljstvom.

dognati minimum zahtev teh šol glede na predizobrazbo učencev, ki jih sprejemajo.

4. Ali bo mogoče uvesti na vseh osemletkah od 5. razreda dalje predmetni pouk z ozirom na pomanjkanje učnega kadra? Kako bo uveden tak pouk na nižje organiziranih 5-7 oddelčnih šolah?

5. Ali bo učenje tujega jezika z ozirom na nadaljnje šolanje obvezno ali neobvezno? Ali bo za vse osemletke obvezen isti tuj jezik, ali bomo uvedli jezikovna okrožja za posamezne tujje jezike? Kako organizirati učenje tujega jezika na nižje organiziranih šolah v korist nadarjenim učencem?

6. Ali bodo višje gimnazije in srednje strokovne zbirne ali središnje šole gojile z zaledjem vred isti tuj jezik ali imele vsaj ločene jezikovne vzpostavitelje?

7. Ali imamo statistično ugotovljeno perspektivo vsega našega šolstva vsaj za bližnjo bodočnost, kar je važno tudi za gradnjo novih šolskih poslopij?

8. Katere gospodarske panoge naj imajo v učnem načrtu poseben poudarek?

9. Potrebno bi bilo, da republiška komisija za izdelavo načrtov izvede tozadevno anketo po vseh šolah Slovenije glede gornjih vprašanj.

REPUBLIŠKI ODBOR SPOROČA SVOJIM DRUŠTVOM:

Občni zbori so poudarili pomen društev glede na vse širše kompetence, ki prehajajo na družbene organizacije. Iz nekaterih podatkov in poročil pa sklepamo, da marsikatero društvo ne rešuje vprašanj, ki spadajo v kompetenco okraja, na samem mestu, temveč išče pomoči drugod.

Tudi člani društev gredo pogosto mimo svojega odbora, čeprav bo vsak RO le takrat upošteval vlogo, če bo tudi društvo dalo o predmetni zadevi svojo izjavo.

Nekateri člani se pričujejo, da ne dobivajo raznih prejemkov, do katerih so po zakonu ali uredbi upravičeni (vaški dodatek, kurivo itd.). V takih primerih mora vztrajno posredovati društvo.

Člani odborov naših društev morajo seveda dobro poznati uredbe in zakone, ki govore o prosvetno-znanstveni stroki, ker le tedaj bodo člani našli v njih dobre svetovalce.

Med članstvom je mnogo zanimanja za razna šolska vprašanja, zato naj odbori društev pripomorejo k temu, da bodo izsledki raznih diskusij, do katerih prihajajo praktiki v naših šolah, tudi objavljeni. Posebej naj dajo društva svoje pripombe

ŠE O UPOKOJENCIH V PROSVETNI SLUŽBI

V komentarjih, ki so spremljali objavo nove uredbe o socialnem zavarovanju, smo brali, da se bodo z njo izravnavale vse razlike med starimi in novimi upokojenci, in to na podlagi kriterijev: trajanja delovne dobe in strokovna ali šolska kvalifikacija. Isto zagotovilo je tudi v članku tov. Federja Kovarčiča v Slovenskem poročevalcu z dne 29. januarja 1953.

Prepričani smo, da je bil to tudi namen naredbodajalca, namreč dokončno odpraviti kričeke krivice med upokojenci raznih kategorij v isti stroki, z enakim številom službenih let in z enako kvalifikacijo.

Tako ugotovitev smo brali v Slovenskem poročevalcu z dne 18. januarja 1953 v pismu uredništva, ki obravnava vprašanje o prevedbi upokojenih osnovnošolskih učiteljev. Da je bil ta članek umesten in potreben, je vsakdo priznal.

Pravično in potrebno pa je, da se načne tudi vprašanje o upokojitvi predmetnih učiteljev, kajti tudi pri tem so se pojavili podobni primeri, ki nujno zahtevajo razčiščenja in popravilo krivic. Kakšno je stanje pri le-teh?

1. Kdo je predmetni učitelj?

Učitelji bivših meščanskih šol so postali po l. 1945 gimnazijski učitelji in uredbo o nazivih državnih uslužbencev iz l. 1947 jih je preimenovala v predmetne učitelje. Starejši meščansko-šolski učitelj je dosegel svojo kvalifikacijo s posebnim strokovnim izpitom pred državno komisijo, mlajši pa z diplomom na Višji pedagogski šoli. Prosvetna oblast je obe vrsti kvalifikacije za predmetnega učitelja smatrala za višjo šolsko izobrazbo in ni delala med njima nobene razlike. Zato smatram, da komisija za prevedbo upokojencev pri Zavodu za socialno zavarovanje ni ne merodajna ne kompetentna za ugotavljanje, ali ima strokovni izpit za meščansko šolo značaj višje šolske izobrazbe ali ne. To so ugotovili že drugi pristojni faktorji. Zakon o državnih uradnikih iz l. 1952 s kasnejšimi dopolnitvami je priznaval predmetnim učiteljem napredovanje do vključno IV/1 pol. skupine.

2. Vpliv okupacije na pravne osebe predmetnih učiteljev.

L. 1938 so prvi predmetni učitelji napredovali v IV/2 pol. skupino. Ti bi l. 1941 s proračunskim zakonom 1941/42 napredovali v IV/1, kar pa je onemogočila okupacija. Okupacija je ustavila napredovanje. L. 1943 je zasledenje AVNOJ-a ukinilo napredovanja, da bi s tem zaščitilo interese nameščenec, ki so šli v NOV ali bili odposlani v internacijo. Tako tudi slovenska šolska oblast ni priznala napredovanj predmetnih učiteljev v IV/1 pod Rupnikovim kvizlinškim režimom. To je vse v redu. V redu pa ni, da po vojni prosvetna oblast zadeve ni obravnavala tako, kakor bi bilo potrebno, da bi nameščenec ne bili prikrajšani na svojih pravicah, ki so si jih pridobili s svojo službeno dobo.

3. Po vojni.

Povojna doba vse do Uredbe o razvrstitvi uradništva v plačilne razrede leta 1952 ni prinesla nikakega dejanskega napredovanja. Prosvetna oblast je bolj za svojo interno rabo unapredila predmetne učitelje po

POGLOBITVENI TEČAJ VZGOJITELJIC

Združenje vzgojiteljic Slovenije je organiziralo v času od 20. I. do 30. I. 1953 poglobitveni tečaj za vzgojiteljice z opravljenim strokovnim izpitom. Tečaj je poselelo redno okrog 40 vzgojiteljic, posameznih predavaj pa so se udeleževale tudi druge vzgojiteljice iz Ljubljane. Na tečaj so bili povabljeni tudi inšpektorji za predšolsko vzgojo.

Namen tečaja je bil, da se poglobi področje dela, zlasti psihologija, ročno delo in risanje ter da udeleženke prenesejo pridobljene izkušnje med ostale vzgojiteljice. Tečaj je bil celodnevni, predavateljski kader se je trudil, da bi v tako kratkem času kar največ in najbolj obdelal svoje področje.

Ker je psihologija osnova za uspešno sistematično delo, so na tečaju osvežili pojme psihičnih procesov, individualnih posebnosti osebnosti, značaj, temperament. Udeleženke so soglasno izjavile, da se bodo poglobile v psihologijo. Risanje kot zaposlitev otroka in kot njegova izrazna sposobnost ali pa kot sredstvo za ponazoritev vzgojiteljevega pripovedovanja je bilo tudi sistematično obdelano. Praktično je bila predelana ilustracija pesmi, priloge ter raznih dogodkov. Metodično pot risanja je demonstriral v vseh treh skupinah predavatelj sam. Pri ročnem delu so praktično preizkusili izdelavo živali, igrač, lutk in raznih predmetov iz otrokove okolice. Razložena je bila tudi tehnika senčnega gledališča. Pri nas je ta panoga še nerazvita, dočim je v nekaterih evropskih državah senčno gledališče že dolgo udomačeno.

OB zaključku tečaja je imel Republiški odbor združenja vzgojiteljic Slovenije posvetovanje z vzgojiteljicami-udeleženkami tečaja. Tečajnice so se pohvalno izrazile o zamisli in o poteku tečaja. Izjavile so, da so taki tečaji nujno potrebni za strokovni dvig vsake vzgojiteljice. Zaželeno je, da bi se v enem izmed bodočih tečajev obravnavala sistematična glasbena vzgoja.

službeni dobi, o čemer pa prizadeti niso bili obveščeni. Skladno s tem so bili tudi predmetni učitelji v letih 1945 in 1946 upokojeni v IV/1, kar je moralno in pravno pravilno.

Ugotoviti je treba še dejstvo, da je bila po vojni de facto ukinjena službena doba 35 let. Moralni smo služiti preko dobe, dokler nas zdravniška komisija ni spoznala za nesposobnega za opravljanje službe. Razumljivo, pomanjkanje prosvetnega kadra je bilo občutno. Pravi patriot se dela ni branil in je delal do 40 let in še več. Človek bi zato pričakoval neko priznanje. Dobil ga je ta in oni v obliki pohvalnih diplom, tam pa, kjer smo pričakovali pravično pravno zaščito, smo doživeli bridko razočaranje.

4. Kaj nam je prinesla Uredba o upokojenih iz leta 1952?

Že dosedanja rezultata prevedb po tej uredbi pove, da so razvrščeni predmetni učitelji v pokojninske razrede od X. do VII. Zanimam pa obeta uredba še VI. in celo V. pokojninski razred. To so pa bolj izredni primeri. Vodilno načelo pri razporeditvi državnih upokojencev po novi uredbi naj bi bilo, da bodo upokojenci enake izobrazbe in istih službenih let enako razporejeni. Kako ta enakost v praksi izgleda pri predmetnih učiteljih, smo označili zgoraj: kar v 6 različnih razredih, denarno vzeto od 9700 din do 14800 din, torej pet tisoč din razlike.

Za prevedbo upokojencev pred l. 1952 prideta predvsem v poštev člena 50. in 51. uredb.

Člen 50. določa način prevedbe državnih nameščenec, ki so bili upokojeni pred l. 1947. Naslanja se na položajne skupine po starem jugoslovanskem urad. zakonu iz leta 1931. S tem so sankcionirane vse krivice, ki so jih prizadeli bivši protijudski režimi naprednim državnim nameščenec, med njimi tudi predmetnim učiteljem. Sankcionira pa tudi neurejeno pravno stanje predmetnih učiteljev, povzročeno po okupaciji in ukinitvi napredovanj po AVNOJ-u, kar pa pride bolj do izraza pri upokojitvah med 1947 in 1952. Po členu 50 so dobili predmetni učitelji X., IX., VIII. in VII. raz-

UČITELJSKI PEVSKI ZBOR »EMIL ADAMIČ« NA PRVI TURNEJI

Po nastopih v Ljubljani so člani Učiteljskega pevskega zbora želeli obiskati tudi kraje, kjer služujejo. Zato je odbor napovedal po semestrskih vajah koncerte v Trbovljah, Celju in Ptuj.

Koncertna poslovalnica je prevzela formalnosti glede nastopa, vse ostale priprave pa so izvršila društva prosvetnih delavcev, v Ptuj in Trbovljah pa tudi društvi »Svoboda«.

Pevci so z nestrpnostjo pričakovali nastopa. V vseh krajih, kjer naj bi bili, so dobri pevski zbori! 27. I. je zbor 80 pevcev in pevk odpotoval z dirigentom tov. Gregorcom Jožetom v Trbovlje. Razpoloženje, ki je vladalo med potjo, je jamčilo za dober nastop. Trboveljski pevci »Svobode« so čakali zbor na trgu pred restavracijo, kamor se je ta pripeljal z rudniškim vlakom. »Za vaš koncert je veliko zanimanja, dvorana bo vsa zasedena«, so pripovedovali domačini.

Koncert, ki je bil v Domu prosvete, je poslušalo hvaležno občinstvo, ki je nagradilo pevce z dolgotrajnim ploskanjem, v imenu mesta pa je zbor pozdravil tov. Strnad, ki mu je dal tudi simbolično darilo: rudarsko svetilko.

Prvi koraki zbora za osvajanje publike so bili storjeni, pevci so zapuščali oder z občutkom, da šele sedaj izvršujejo svojo misijo, da posredujejo lepo pesem širši javnosti.

Naslednji dan so si pevci ogledali rudniške naprave. Šli so tudi v jama, kar je bilo za mnoge izredno doživetje.

28. I. ob 20. uri je bil napovedan nastop v Celju. Nestrpnost, kako bo šlo, se je stopnjevala. K razpoloženju zbora je nemalo pripomogla odlična organizacija priprav za koncert, ki so jo izvršili člani učiteljskega in profsorskega društva in obvestilo, da bo dvorana razprodana.

Uro nastopa je zbor željno pričakoval, ker je čutil, da ga bo publika dobro sprejela. Pevci se niso varali, polna dvorana je z dolgotrajnim ploskanjem spremljala čestitke, ki so jih zboru izrekli: predseda Svetla za prosveto in kulturo tov. Aškerc, za društva prosvet. delavcev tov. Lahova in zastopnik Komornega zbora.

Celjski prosvetni delavci pa so ob finančni pomoči MLO Celje in OLO okolica priredili zboru še lep družabni večer. Ob navzočnosti predstavnikov političnih in oblastnih forumov ter velikega števila prosvetnih delavcev iz Celja in okolice so se člani zbora s svojim dirigentom veselili svojega uspeha. Zdravice in želje k nadaljnjim uspehom so bile izrečene zboru, ki zbližuje prosvetne delavce iz vse

red, ker so bili pač upokojeni v VI., V., IV/2 in IV/1 pol. skupini.

Člen 51 je namenjen upokojencem iz let 1947 do 1952. Člen predvideva v glavnem dve alternativni prevedbe. Prva alternativa je, da se prevede upokojenec po položajni skupini, ki jo je dosegel pred l. 1947, torej kakor določa člen 50. Druga alternativa obstoji v tem, da se upokojencu določi plačilni razred po uredbi o razvrstitvi državnih uradnikov v plačilne razrede iz l. 1952, ki bi ga dobil, ako bi bil aktiven. Upošteva se pa samo normalno napredovanje, t. j. eden ali dva razreda nižje od najvišje dosegljivega.

Oba načina sta za ogromno večino predmetnih učiteljev, upokojenih med l. 1947 do 1952 nepravilna tako v primerjavi z upokojenci pred l. 1947, zlasti pa še z upokojenci po aprilu 1952.

Kakor že omenjeno, so bili nekateri naši tovariši upokojeni pred okupacijo s polno službeno dobo v VI. in V. pol. skupini. Prevedeni so bili skladno s členom 50 uredb v X. in IX. pokojninski razred. Nekaj je bilo upokojenih v letih 1945 in 1946 v IV/1 pol. skupini in so bili prevedeni po istem členu v VII. pokojninski razred, kar odgovarja pravnemu čutu. Zato se čutijo tem bolj prizadeti tovariši, ki so služili še preko l. 1947 in bili upokojeni pred uveljavitvijo Uredbe o razvrstitvi državnih uslužbencev v plačilne razrede iz l. 1952. Zanje se je napredovanje dejansko zaključilo leta 1941 in se sedaj razvrščajo v IX. in VIII. pokojninski razred.

Ker so pomagali reševati težko krizo pomanjkanja učiteljskega kadra, so za to svojo pripravljenost kaznovali z mesečnim minusom 1000 do 2000 din!

5. Tako stanje je nevzdržno. Treba ga bo spremeniti. Predlagamo:

Vse dosedanje upokojence je prevesti po novi Uredbi o razvrstitvi državnega uradništva na odgovarjajoče plačilne razrede. Pri tem se mora upoštevati vsa službena doba. Na osnovi te je določiti pokojninski razred kakor za aktivne uslužbenice po letu 1952.

Temu primerno se morata spremeniti tudi člena 50 in 51 te Uredbe o upokojenih iz l. 1952.

Slovenije, obenem pa vrši kulturno misijo, katero si je zastavil.

29. I. je bil napovedan koncert v Ptuj. Zbor so pričakovali na postaji člani društva prosvetnih delavcev, društva »Svoboda« in Sveta za prosveto in kulturo. Takoj so pevci zvedeli, da jih pričakuje mnogo lepega petja željnih usel.

V Titovem domu je zadonela pesem zbora pod dirigentom Gregorcem, ki v tem kraju vodi zbor »Svobode«. Zbor je prejel lepe darove od »Svobode« in društva prosvetnih delavcev. Dvorana je bila zasedena do zadnjega kotička pa ne samo po Ptujčanih, prišli so tudi pevci iz ptujske okolice in s pozornostjo sledili koncertu; med nastopajočimi in poslušalci je bila hitro dosežena topla vez, tako da je zbor ponovil »Kozaro«.

Po koncertu so se pevci seznanili z mnogimi, ki so pripomogli k uspešni izvedbi koncerta in toplemu vzdušju, ki je ves čas bivanja v Ptuj prevladovalo. Velik pomen zbora je bil s tem nastopom ponovno poudarjen.

Vsa turneja je močno utrdila tudi zbor, pevci so se mogli bolje seznaniti kot na vajah, ki hitro minevajo brez večjega oddiha.

Zbor in Združenje prosvetnih delavcev se najtopleje zahvaljujejo vsem, ki so pripomogli k uspehu na prvi turneji. Posebej se zahvaljujejo društvom »Svoboda« Trbovlje in Ptuj, ter društvom prosvetnih delavcev, vodstvom internatov, ki so oskrbeli prijeten počitek pevcev, ter Mestnemu ljudskemu odboru Celje, OLO Celje okolica in OLO Ptuj za finančno pomoč.

Zbor bo po prvem uspehu stopnjeval svoja prizadevanja, da se uvrsti med dobre posredovalce pevске kulture.

ODGOVOR NA OSTRE KRITIKE DRŽAVNE ZALOŽBE SLOVENIJE

O isti temi je objavila DZS kot odgovor tov. Tonetu Ožboldu članek tudi v »Slovenskem poročevalcu« (18. febr. letos). Na koncu tega članka je pozvala k javni diskusiji tudi pedagoške delavce. Pridužujemo se temu pozivu, ker res ne gre valiti vse krivde na DZS, čeprav so tudi tam stvari, o katerih bi želeli zelo resno diskusijo. Menimo, da bi bila tudi dolžnost Sveta za prosveto in kulturo, da sporoči javnosti, kako delajo komisije in kdo so člani teh komisij in kdaj namerava eventualne napačne organizacijske prijeme spremeniti. Prav tako želimo, da bi dala specialna komisija, ki naj bi preučila vprašanje tiska šolskih knjig, in ki jo je izbral koordinacijski odbor prosvetnih delavcev Slovenije, čim prej svoje poročilo.

Uredništvo

Na obnem zboru Združenja učiteljev Slovenije so ostro kritizirali Državno založbo Slovenije, češ, da ne izvršuje v redu svojih nalog, ker so učne knjige mnogo predrage, čitanke niso primerne, računice niso računice ampak navodila za učitelje, šolske knjige niso pripravljene do začetka šolskega leta, učil ni napredaj, itd.

Ker je ta pavšalna kritika Državne založbe Slovenije v mnogem popolno-

ma neutemeljena in krivična, dajemo na zgoraj očitke nekaj pojasnil:

Gospodarske spremembe v preteklem letu so tudi v založništvu neposredno vplivale na ceno knjige in s tem tudi na njeno prodajo. Predvsem je podražitev papirja v l. 1951 v splošno zmanjšala njegovo uporabo. Pomanjkanje papirja, ki je poprej večkrat onemogočalo natis knjig, je odpadlo. V prejšnjih letih so najbolj obremenjevale tiskarne tiskovine, zato so se knjige tiskale in vezale z velikimi težavami in z zamudo. Posledica umirjenjega dela v tiskarnah je bila zboljšanje tiskarskih in še posebej knjigoveskkih izdelkov. Ker se je delno popravila tudi kakovost papirja, smo se precej približali predvojnima knjižnim izdajam. Vzporedno s podražitvijo papirja v letu 1951 so se dvignile tudi cene grafičnim in knjigoveskimi uslugam, lepenki, platnu in ostalemu grafičnemu materialu. Za knjige, ki so izšle v prvem polletju 1952 ta podražitev še ni prišla popolnoma do izraza, ker so grafične usluge zaračunavale tiskarne in knjigovезnice za nedokončana dela do konca 1951 še po starih cenah. Ze v drugem četrtletju, posebno pa v drugi polovici 1952, leta pa so cene knjižnim izdajam hitro narasle. Poglejmo primerjavo porasta cen knjigam med prvim in zadnjim četrtletjem 1951 ter zadnjim četrtletjem 1952. Mogoča je samo ta primerjava, ker naši novi gospodarski predpisi se niso ustajali, med letoma 1952 je bila namreč spremenjena stopnja akumulacije, enako obrestna mera za založništvo in knjižništvo in izšla je nova uredba o avtorskih honorarjih.

Tiskovna pola	I. četrtletje 1951	IV. četrtletje 1951	IV. četrtletje 1952
Solska knjiga A/5, srednjefini 70 gr papir, std., naklada 3000 izv., broš.	1,27	2,17	7,87
Solska knjiga A/5, srednjefini 70 gr papir, std., naklada 3000 izv., broš.	4,50	7,50	17,75

To so povprečne cene, v katere so vračunani: stavek, tisk, papir, vezava, klisjeji, honorarji avtorjem in ostali stroški.

Prodajna cena bi sorazmerno temu morala porasti takole:

	I. četrtletje 1951	IV. četrtletje 1951	IV. četrtletje 1952
Prvi primer	1,98	3,09	11,49
Drugi primer	5,45	9,72	26,91

Defansko prodajne cene pri večini izdaj niso dosegle te višine zaradi izdatnih subvencij Sveta za prosveto in kulturo, deloma pa je založba tudi sama znižala cene knjigam iz lastnih sredstev, posebno tistim, ki so imele majhno naklado in večje proizvodne stroške. Zato je precejšen del knjig v prodaji izpod defanskih cen. Kljub temu pa se po vrednosti giblje prodaja knjig v l. 1952 skoraj na isti višini kot v leto 1951, kar pomeni, da je količinska prodaja padla za toliko, za kolikor se je dvignila cena.

Res bo, da so na tako omejeno količinsko prodajo knjig vplivali tudi drugi vzroki, kot na primer izkoriščanje knjig starih izdaj, razno blago za vsakdanjo potrebo, ki ga je mnogo več na trgu itd., vendar bi le še marsikdo kupil knjigo, če bi bila cena primerna.

Ce pregledamo predlog gospodarskega načrta za leto 1953, vidimo, da so predlogi za višino akumulacije v papirni

in grafični stroki isti kakor preteklo leto, deloma pa celo višji. Založba s svojimi dosedanjimi rezijskimi postavkami kom